

НА УЧИТЕЛЯ – ЛИЧНО 90 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ПРОФЕСОР ЖАНА МОЛХОВА

Майя Пенчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

За професор Молхова, като учен и преподавател, е писано много. Аз искам да ви разкажа за човека, учителя и приятеля.

През зимата на 1968 г. ние, първокурсниците, седим в зала 243 и чакаме за лекцията по английско езикознание. Някои от нас са преживели кошмара на изпита по общо езикознание, а голяма част не са. Чакаме със свити сърца. Вратата се отваря и с характерна енергична походка влиза дребна широко усмихната жена. Застава зад катедрата, откъдето едва се вижда. И до днес помня какво ни каза: „Ние с вас ще се опитаме да разгадаем тайните на чудото, наречено език. За някои от вас, както за мен, това търсене ще продължи цял живот“. Така и стана.

Доцент Молхова ни разказа интригуващи истории за значенията на английски думи и фрази и ние слушахме омаяни. Накрая ни каза, че всичко това се нарича семантика. От този момент семантиката се превърна в моята първа и единствена любов. Следващата седмица чухме, че доцент Молхова организира кръжок по семантика. Голяма група от нас, вече убедени, че ще се занимават с лингвистика, бяхме там. Още на първите сбирки ми направи впечатление една характерна особеност в научните възгледи на доцент Молхова. Тя не робуваше на една школа, колкото и модерна да е в момента.

Тази позиция е доминирала в цялата ѝ преподавателска дейност. Благодарение на нея няколко десетки поколения преподаватели – нейни възпитаници, продължават да вярват и да предават на студентите си принципа, че трябва да познаваме различни гледни точки. И до днес нашите студенти имат предимството, че притежават широка и съвременна лингвистична начетеност. През

1968 г. на лекции и упражнения ние обсъждахме теоретичните предимства и недостатъци на американската лингвистика, дескриптивистите и Чомски, бяхме запознати със специфичните методи и операции на анализ. Но в същото време познавахме в подробности теорията на Сосюр и други теории за езиковия знак, принципите на Пражкия лингвистичен кръжок и някои от големите имена на руската лингвистика. Книгите на А. Смирницки върху английския език ни бяха настолно четиво. До края на живота си тя не престана да следи най-новите публикации и последните теории. Коментирахте ги с часове на чаша чай в къщата ѝ в Драгалевци. Важно е, че успя да предаде тези свои убеждения и на преподаватели и студенти в други университети в България, където преподаваше.

Разказвам ви всичко това, защото тази позиция на професор Молхова, която тя предаде и на нас, е изградила цялостния образ на лингвистиката и преподавателите по лингвистика в нашата катедра. На нея се опират постиженията на колегите и успехите на нашите студенти в чужди университети.

Широката осведоменост естествено води и до толерантност в научните позиции. Помня годините като докторант на професор Молхова. Тя внимателно четеше всички мои писания и нито веднъж не ми каза „Това са глупости“ или „Смени този подход с друг“. По-скоро обсъждахме свободно материята и сега осъзнавам как умело ме е карала сама да достигна до убеждението, че не съм права. По принцип вярваше в способностите на всеки свой ученик и се стареше да направи така, че да изпъкнат силните му страни. Винаги имаше време за консултации, раздаваше книгите си и знанията си с широка ръка.

За нас, които вече се бяхме вrekli на лингвистиката, професор Молхова се грижеше като за свои деца и в житейските ни проблеми, и в научната ни и преподавателска кариера. След като ни беше подложила на много изпитания, тя вярваше в нашите способности, насърчаваше ни и се стремеше незабелязано да ни научи на някои принципи на поведение. Запомнила съм три случая, които са много показателни. Току-що бях родила първия си син и тя ми се обажда по телефона и ми съобщава, че има обявен конкурс за докторант по лингвистика. Съобщавам ти, казва, да не изпуснеш срока. Аз се оправдавам, че съм родила преди 30 дни. Отговорът спокойно е: „Че какво от това. Ти си готова, няма какво да четеш“. И беше права. Веднага след конкурса тя ме назначи за хоноруван неин асистент. Преди първия ми час отидох при нея почти в несвят и я попитах какво трябва да правя. Отговорът беше: „Не знам. От днес сме равноправни колеги. Постъпи както намериш за добре“. Така ме пусна сама в бурното море, но едва по-късно разбрах колко полезно е било за мен. Така всеки си изгражда свой начин на преподаване, свой облик и поведение в аудиторията. Вече знам, че студентите много ценят това.

Третият случай е свързан с посещението на професора от Единбургския университет Джим Милър. Той искаше да посети един час по лингвистика.

И както вече можете да предположите, професор Молхова избра моя час. Аз напразно се съпротивлявах и идва не умрях от притеснение, но тя беше непреклонна – трябва да можеш да се справяш с всякакви изпитания.

Навлязох в лични спомени, но именно те разкриват истинския човек, учителя, приятеля, който професор Молхова беше за нас. Когато използвам думата *учител*, имам предвид не само преподавателския и научния, но и житейския ни път. Трите, разбира се, са свързани. Самата професор Молхова е имала нелек път и затова тя ме научи на някои основни истини, които са ме спасявали в трудни положения: интригите, постовеите са нещо мимолетно; нищо не е толкова лошо, че да се откажеш от целите си; колкото по-яръстни са враговете ти, толкова повече се убеждаваш в собствените си качества; никога не се отказвай, ако си убеден, че си прав.

Знам че всичко, казано дотук, може да звучи и сантиментално, и философски. Но в живота на един човек винаги има някой, който е оставил дълбока следа, който те е научил на много истини. Рано или късно идва моментът, когато си правиш равностметка и определяш личностите в своя живот. За мен професор Молхова е такава личност.

Дълбок поклон пред моя учител!

TO MY TEACHER – PERSONAL. 90 YEARS SINCE THE BIRTH OF PROFESSOR JANA MOLHOVA

Maya Pencheva

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
e-mail: mayapencheva@gmail.com